

BO'LAJAK "TEKNOLOGIYA" FANI O'QITUVCHISINING MUHIM KASBIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TA'LIM MUHITINING AHAMIYATI

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.4.4.032>

Mo'minova Dilnavoz Komilovna,

Buxoro davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchisining muhim kasbiy sifatlarini shakllantirishda raqamli ta'lim muhitining ahamiyati, ularning muhim kasbiy sifatlarini aniqlashtirish, oliy ta'lim muassasalarida "Texnologiya" o'qituvchisini tayyorlashda raqamli ta'lim muhitini yaratishdagi talablar bajarilishi, raqamlashtirish muhitida qo'llaniladigan ta'lim shakllari axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanganlik sari yangi kasbiy sifatlar ko'shib borishi hamda kelajakda malakali pedagog bo'lib yetishish bo'yicha fikrlar bayon etilgan.

ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ФОРМИРОВАНИИ ВАЖНЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИИ

Муминова Дилнавоз Комиловна,

Независимый исследователь Бухарского государственного университета

Аннотация. В данной статье рассматривается значение цифровой образовательной среды в формировании важных профессиональных качеств будущих учителей «Технологии», определение их важных профессиональных качеств, соблюдение требований к созданию цифровой образовательной среды при подготовке «Технологии». педагоги высшей школы Формы обучения, используемые в цифровой среде, развитие информационных и коммуникационных технологий, добавление новых профессиональных качеств, а также идеи будущего профессионального развития педагогов

THE SIGNIFICANCE OF THE DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN FORMING IMPORTANT PROFESSIONAL QUALITIES OF A FUTURE TECHNOLOGY TEACHER

Mo'minova Dilnavoz Komilovna,

Independent researcher at Bukhara State University

Annotation. This article discusses the importance of the digital educational environment in the formation of important professional qualities of future teachers of «Technology», the definition of their important professional qualities, compliance with the requirements for creating a digital educational environment in the preparation of «Technology». higher education teachers Forms of education used in the digital environment, the development of information and communication technologies, the addition of new professional qualities, as well as ideas for the future professional development of teachers

Mamlakatimizda ta'lim jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktyabrdagi №PF-6079 sonli "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmonida maktabgacha va umumta'lim maktablarini raqamlashtirishni yakunlash bo'yicha choralar ko'rish, shuningdek, axborot tizimlarini joriy etish va mas'ul xodimlarni o'qitish, barcha tuman va shaharlarda o'qituvchilarning ijodiy rivojlanishi va komp'yuter dasturlash asoslarini o'rganishi uchun mavjud ta'lim muassasalari negizida 200 dan ortiq informatika va axborot texnologiyalarini chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktablar bosqichma-bosqich tashkil etish vazifalari yuklatilgan [1].

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda hamda oliy ta'limni modernizatsiya qilishda, umumta'lim maktablarida o'qitish sifatini yaxshilashda raqamli ta'lim muhitini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kompyuter va tarmoqli texnologiyalarni o'ziga qamrab olgan raqamlashtirish muhiti ta'lim jarayonining turli masalalarini hal etishda asosiy rol o'ynaydi.

Biz izlanishlarimiz doirasi dastlab raqamlashtirish muhiti haqida tushunchalarga to'xtaldik. Ilmiy adabiyotlarda "Raqamli ta'lim muhiti", "Raqamli muhit", "Raqamli ta'limiy sharoit" kabi terminlar ishlatiladi .

Ko'pchilik huquqiy-me'yoriy hujjatlarda "Raqamlashtirish ta'lim muhiti" deb yuritiladi.

S.D. Kazakova va bir qator olimlarning fikricha "raqamlashtirish ta'lim muhiti-raqamli texnologiyalardan foydalanib o'qitish jarayonida talabalarda bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish muhitidir" [2].

Oliy ta'lim muassasalarida "Texnologiya" o'qituvchisini tayyorlashda raqamli ta'lim muhitini yaratishda quyidagi talablar bajarilishi lozim.

1. Informatsion tizimlarning ochiqligi.
2. Internet tizimiga kirish imkoniyati.
3. Onlayn kurslarning joriy etilganligi.
4. Ta'limiy dasturiy mahsulotlar mavjudligi.

5. Informatsion resurslar va platformalar yaratilganligi hamda ularni onlayn kurslarga joylashtirilganligi.

6. Informatsion metodli platforma mavjudligi.

7. Mobil ilovalar ishlab chiqilganligi.

Raqamlashtirish ta'lim muhitida "On-line" mashg'ulotlar va kurslar muhim o'ringa ega. Shuning uchun biz onlayn o'qitish to'g'risida qisqacha fikr yuritdik.

"On-line" termini "to be on line" inglizcha so'z bo'lib, lokal va global tarmoqlardan foydalanish imkoniyati mavjudligidir [3].

Oliy ta'lim muassasalarida ommaviy "On-line" kurslari uchun o'quv materiallarini ishlab chiqish konsepsiyasi 2010 yildagi D.Korme (Kanada) [4,5] tomonidan qo'llanilgan.

Raqamlashtirish muhitining asosiy komponentlariga quyidagi telekommunikatsiya tizimi va aloqa tarmoqlariga internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, 3D texnologiyalar dasturiy mahsulotlar, ta'limiy maqsadga yo'naltirilgan maxsus ob'ektlar va xokazolar kiradi.

Oliy ta'lim muassasalarida "Texnologik ta'lim" yo'nalishlarda ixtisoslik fanlarini o'qitish jarayonida hozirgi kunda masofaviy ta'lim, elektron o'qitish texnologiyasi ko'llanilib kelinmoqda.

Elektron o'qitish texnologiyasi deganda informatsion-kommunikatsiya resurslari, vositalari va tarmoqlaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanish tushuniladi [6].

Masofaviy ta'limda informatsion-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanib o'qituvchi va talabalarining uzoqdan turib hamkorligini tashkil qilish tushuniladi.

Biz o'tkazgan tadqiqotlarimiz asosida bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchisining raqamlashtirish muhitida shakllantiriladigan bir qator muhim kasbiy sifatlarini aniqlashtirdik (1-jadval).

№	Raqamlashtirish muhitida qo'llaniladigan ta'lim shakllari va texnologiyalari	Bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchini rivojlantirishdagi muhim kasbiy sifatlar
1	"Online" ma'ruza	"Online" ma'ruzalarni rejalashtirish ishlab ko'nikmasi, o'quv materiallarini taqdimot qilishi, ta'lim metodlarini bilishi va qo'llay olish.
2	Vebinar	Zamonaviy aloqa video vositalari (Skupe, zoom, va hak.) bilan ishlay olish ko'nikma.
3	"Online" so'rovlar	Tovushli va so'rovli vositalardan foydalana olish malakasi
4	"Online" test	"Online" test o'tkazish orqali talabalar bilimini ob'ektiv baholash qobiliyati
5	Forumlar, seminarlar	Pedagogik mahorat, kommunikativlik faol muloqat.
6	"Online" xujjatlar bilan ishlash.	Google, online dokument, HTMIS va boshqa ta'lim sohasiga bog'liq platformalarda ishlash xujjat almashish.
7	Mobil ilovalar	"Texnologiya" fani bo'yicha mobil ilovalar yaratish ko'nikmalari.
8	Interaktiv jadval, gistogramma va grafiklar bilan ishlash	Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llay olish ko'nikmasi
9	Ta'lim saytlarini yaratish va tahrirlash	Administrativ saytlar yaratish va ular bilan ishlash ko'nikmasi, matn tahrirlash va axborot xavfsizligini bilishi.
10	"Online" monitoring vositalaridan foydalanish	"Pedagog-ta'lim" oluvchi interaktiv kommunikatsiyasining rivojlanganligi.

1-jadval

Informatsion kommunikatsion xarakterdagi masalalarni echish uchun bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchilardan raqamlashtirish ta'lim muhitida ishlash bo'yicha nazariy va amaliy tayyorgarlik talab etiladi.

Yuqoridagi 1-jadvaldagi muhim kasbiy sifatlar raqamlashtirish muhitidagi bo'lajak "Texnologiya" o'qituvchisiga ko'yiladigan asosiy talablar hisoblanadi.

Bugun bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchilarida 1-jadvalda keltirilgan sifatlarni shakllantirilsa, ular kelajakda bimalol raqamlashtirish ta'lim muhitida pedagogik faoliyat yuritadi.

Adabiyotlarda raqamlashtirish muhitida ishlash layoqati uchta asosiy elementlaridagi tarkib topganligi keltirilgan:

- a) raqamli muhitda internet xizmatidan foydalanish ko'nikmasi
- b) raqamli kompetentlar axborot texnologiyalaridan foydalanish malakasi.
- v) raqamli xavfsizlik-bu internet tarmoqlaridagi xavfsizlik qoidalarini bilishi [4,5].

Raqamli ta'lim muxitida ishlash uchun bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchilarining kasbiy muhim sifatlarini shakllantirish bilan bir qatorda ta'lim jarayonida quyidagi imkoniyatlarni yaratiladi;

- Talabalar uchun qulay o'quv vaqtini yaratish;
- ko'p sonli talabalarni mashg'ulotga jalb etish;
- ko'p xajmdagi o'quv materiallarini bayon etish;
- taqdimotlar hajmi chegaralanmaganligi;

-multimediali vositalar orqali talabalarda murakkab texnologik ob'ektlar va jarayonlar haqida real tasavvur hosil qilish.

Bu imkoniyatlar ko'p hajmdagi o'quv materiallariga ishlov berish, topshiriqlarni tez vaqtda bajarish, ko'rgazmalilik yuqori taqdim etilishishi, tez vaqtda ko'pchilik bilimni baholash kabi afzalliklarni yaratadi.

Biz tomondan o'tkazilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatdiki, bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchisida quyidagi kasbiy sifatlar shakllantirilishi lozim.

1. Loyihachilik
2. Tadqiqotchilik
3. Modellashtirish
4. Tajriba sinov o'tkazish
5. Ma'lumotlarga ishlov berish
6. Kreativlik
7. Kommunikativlik

Ilmiy metodik adabiyotlarda bo'lajak o'quvchilarda shakllanishi lozim bo'lgan muhim kasbiy sifatlar quyidagi guruxlarga ajratilgan:

1. Pedagogik
2. Ijtimoiy
3. Motivatsion emotsional
4. Gnostik
5. Konkruktiv-loyihalash
6. Raqamli ta'lim muhitida ishlash

Har bir guruhga 10-15 ta muhim kasbiy sifatlar keltirilgan.

Bir tomondan o'tkazilgan nazariy va amaliy izlanishlar natijasida bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchilarida raqamlashtirish ta'lim muxitida ishlash uchun shakllanishlari bo'lgan muhim kasbiy sifatlarini quyidagicha guruhladi.

№	Guruhlanishi	muhim kasbiy sifatlar
1	Ijtimoiy-pedagogik	Mas'uliyatlilik, hamkorlik qilish, tashkilotlilik, ishchanlik, initsiativa ko'rsatish, mustaqil ishlash, ijtimoiy faollik, "Pedagog-ta'lim oluvchi-ota-ona" interaktiv aloqa o'rnatish.
2	Gnostik	Mantiqiy fikrlash, muhim o'quv materiallarini va axborotni tanlay olish, o'quv-me'yoriy xujjatlar bilan ishlash, faoliyat usullarini yaxshi o'zlashtirganligi, axborotni qabul qilish, o'zini doimiy rivojlantirib borish.
3	Motivatsion emotsional	Stressga chidamlilik, emotsional intellekt, yutuqlarga motivatsiya, maqsadga intilish, o'z o'zini tanqid qilish va sabrlilik.
4	Loyihachilik va tadqiqotchilik	Strategik loyihalashtirish, Analiz va sintez qilish, Rejalashtirish va amalga oshirish, Zamonaviy ta'lim shakl va metodlarini bilish, bilimlarni ob'ektiv baholash ko'nikmasi.
5	Kreativlik va innovatsionlik	Ta'lim jarayonida innovatsiyalardan foydalanish Kasbiy masalalarini echimida faol va innovatsion yondashuv Ijodiy ishlash ko'nikmasi
6	Pedagogik madaniyat	Pedagogik odob, pedagogik muomala, pedagogik texnika
7	Raqamlashtirish ta'lim muhitida ishlash bo'yicha kasbiy muhim sifatlar	1-jadvalda keltirilgan barcha kasbiy-muhit sifatlar kiradi

Yuqorida keltirilgan kasbiy muhim sifatlaridan ko'rib turibdiki, bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchisining raqamlashtirish ta'lim muhitida ishlash malakasiga ega bo'lishi uchun jadvalda keltirilgan boshqa sifatlarini ham o'zida shakllantirgan bo'lishi lozim.

Bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchisini raqamlashtirish ta'lim muhitida ishlash uchun 7 guruhga keltirilgan eng muhim sifatlar bo'lib, Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanganlik sari yangi kasbiy sifatlar ko'shib boraveradi.

Bir tomondan o'tkazilgan dastlabgi izlanishlar shuni ko'rsatdiki, agar "Texnologik ta'lim" yo'nalishi talabalar o'zlarida ushbu muhim kasbiy sifatlarini shakllantirsa, kelajakda malakali pedagog bo'lib etishga ishonchimiz komil.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги №ПФ-6079 сонли "Рақамли Ўзбекистон-2030" стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида" ги Фармони

2. Каракозов, С. Д. Развитие цифровой образовательной среды в Российской Федерации: механизмы развития и возможные риски [Электронный ресурс]/ С. Д. Каракозов, Л. Р. Пикалова, Е. П. Седова, О. Н. Титова // Ростовский научный журнал.– URL: <http://rostjournal.ru/?p=3683> (дата обращения: 06.10.2017).

3. Толковый словарь русского языка Textologia.ru [Электронный ресурс]: Режим доступа URL: <http://ozhegov.textologia.ru/> (дата обращения: 10.04.2016).

4. Чекалева, Н. В. Инновационные подходы в подготовке будущих специалистов [Текст]/Н. В. Чекалева// Педагогика в правоохранительных органах. – 2012. – №2(49).– С.105-110

5. Downes S. What the 'x'in'x MOOC' stands for. // URL: <https://plus.google.com/+StephenDownes/posts/LEwaKxL2MaM>.

6. Global Connectivity Index2016 [Электронный ресурс]: Huawei. – URL: www.huawei.com/minisite/gci/pdfs/Global_Connectivity_Index_2016_whitepaper.pdf –